

تأثیر سرمایه اجتماعی بر رویکردها و نگرش های مرتبط با شیوه حفاظت از محیط زیست در بین تعاونی های روستایی استان مازندران

تهمینه نبوی

گروه ترویج و آموزش کشاورزی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

رضا دین پناه*

گروه ترویج و آموزش کشاورزی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

نوید نعیمیان

گروه ترویج و آموزش کشاورزی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

چکیده

هدف این تحقیق بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر رویکردها و نگرش های مرتبط با شیوه حفاظت از محیط زیست در بین تعاونی روستایی می باشد. این تحقیق از نوع توصیفی- همبستگی می باشد. مدیران عامل تعاونی های روستایی استان مازندران به عنوان جامعه آماری این تحقیق انتخاب شدند ($N=183$) و با استفاده از نمونه گیری تصادفی ۱۲۵ مدیر عامل به عنوان نمونه آماری انتخاب گردیدند. روایی ابزار پژوهش از طریق اعضای هیئت به دست آمد. پایایی پرسشنامه از طریق ضریب اطمینان آلفای کرونباخ $0/88$ محاسبه گردید. متغیرهای وابسته شامل ابعاد نگرشی و ابعاد رویکردی حفاظت از محیط زیست می باشند. متغیرهای مستقل ابعاد سرمایه اجتماعی (سرمایه ساختاری، سرمایه شناختی و سرمایه ارتباطی) می باشند. نتایج نشان داد همه ابعاد سرمایه اجتماعی با ابعاد نگرشی و ابعاد رویکردی حفاظت از محیط زیست رابطه مثبت و معنی داری داشتند. نتایج رگرسیون گام به گام نشان داد که سرمایه ساختاری، سرمایه شناختی و سرمایه ارتباطی در سه گام $92/3$ درصد از تغییرات بعد نگرشی حفاظت از محیط زیست را تبیین نموده اند. همچنین سرمایه ساختاری، سرمایه شناختی و سرمایه ارتباطی در سه گام $94/5$ درصد از تغییرات بعد رویکردی حفاظت از محیط زیست را تبیین نموده اند.

کلمات کلیدی: ابعاد سرمایه اجتماعی، ابعاد نگرشی حفاظت از محیط زیست، ابعاد رویکردی حفاظت از محیط زیست، تعاونی

تولید روستایی، استان مازندران

* نویسنده عهده دار مکاتبات Email: Dinpanah@iausari.ac.ir

مقدمه

معتقدند که به طور کلی سرمایه اجتماعی از سه مولفه اعتماد اجتماعی^۱، انسجام اجتماعی^۲ و مشارکت اجتماعی^۳ تشکیل شده است، این سه مولفه در یک رابطه متعامل و مرتبط قرار گرفته اند و هرکدام تقویت کننده دیگری می باشند و از مولفه های اصلی سرمایه اجتماعی محسوب شده و از مفاهیم مهم و کلیدی جامعه شناختی می باشد (فراهانی و همکاران، ۱۳۹۲).

در نظام اجتماعی کنونی، سرمایه اجتماعی به عنوان یکی از شاخصه های بنیادین رشد و توسعه هر جامعه ای مطرح است. این مفهوم حوزه های متفاوتی از جمله توسعه روستایی، توسعه اقتصادی - اجتماعی کلاشهرها، بهبود مدیریت در زمینه های مختلف و سطوح مختلف خرد و کلان و... را در بر می گیرد. یکی از شروط لازم برای پیشرفت و توسعه همه جانبه جامعه، گسترش انسجام اجتماعی، بسط مشارکت اجتماعی و اعتماد متقابل فرد - جامعه - دولت است (رستم علیزاده و فیروزآبادی، ۱۳۹۰).

امروزه توسعه روستایی یکی از معضلات کشورها و دولت ها، به ویژه کشورهای در حال توسعه است. روستاها با دارا بودن مسائل و مشکلات فراوانی مثل فقر، بیکاری، مهاجرت، ضعف آموزش و نبود زیرساخت های فناوری، کمبود اعتبارات و پایین بودن نرخ بهره وری در بخش تولیدات روستایی از یک سو و ضعف های اجتماعی از جمله (مشارکت مدنی، شبکه های همکاری و کارآیی نهادی، انسجام، اعتماد و غیره) از سوی دیگر، توسعه روستاها و ایجاد مشارکت پایدار در آنها را تا حدودی ضعیف برآورد شده است (برد و همکاران، ۲۰۰۹). این مساله باعث شده است که در دهه های اخیر توسعه

اهمیت توسعه پایدار روستایی و جایگاه آن در توسعه کشورها و به ویژه در کشورهای در حال توسعه که هنوز بخش زیادی از جمعیت آنها در مناطق روستایی ساکن می باشند و نقش حیاتی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی کل جامعه به ویژه از طریق سهم داشتن در تولید ناخالص ملی، امنیت و سلامت غذایی جامعه، تامین مواد خام اولیه و ارتباط مستقیم با منابع طبیعی و محیط زیست و بهره برداری از آن دارند، بر هیچ کس پوشیده نیست. در این راستا به باور صاحب نظران امر، توسعه بیش از هر چیز در گرو برخورداری از سرمایه مناسب است. در دیدگاه سنتی مدیریت توسعه، سرمایه های اقتصادی، فیزیکی و انسانی به عنوان نقش آفرینان اصلی فرایند توسعه مطرح بوده اند. امروزه در کنار این سرمایه ها، جایگاه سرمایه اجتماعی، به عنوان مکمل سرمایه های طبیعی و انسانی، به عنوان یک اصل محوری که ارتباطی دوسویه و هم افزا با فرایند توسعه به طور عام و توسعه روستایی به طور خاص دارد؛ مورد تاکید قرار گرفته است. از این رو جامعه ای در مسیر تحقق توسعه موفق است که بتواند درک درستی از اهمیت و کارکرد سرمایه اجتماعی داشته باشد و در راستای شناخت وضعیت و توسعه این مهم گام بردارد (غفاری، ۱۳۹۰). همچنین سرمایه اجتماعی به عنوان روح و نرم افزار فرایند توسعه از طریق ایجاد اعتماد، بهبود آگاهی و شناخت و مهارت برای شروع و اجرای همکاری های جدید کمک می کند (فراهانی و همکاران، ۱۳۹۲).

نکته دیگر اینکه مولفه ها، سنجش ها و ابزارهای اندازه گیری سرمایه اجتماعی بسیار زیادند اما در تحقیقات و پژوهش های دانشمندان این حوزه به سه جنبه مهم و استراتژیک درباره سرمایه اجتماعی اشاره کرده اند، آنان

^۱ social trust

^۲ social cohesion

^۳ social participation

بسیار حایز اهمیت می باشد. چرا که از این طریق می توان دانش و آگاهی افراد جامعه را در زمینه حفاظت از محیط زیست افزایش داد و در نهایت زمینه های تغییر رفتاری آنان را در این خصوص پدید آورد. تحقیقات نشان داده که متأسفانه بر خلاف تلاش های پراکنده ای که در مورد شیوه های محیط زیست صورت گرفته، اما به دلیل عدم بررسی دقیق دیدگاه های افراد جامعه، حفظ محیط زیست از موفقیت چندانی برخوردار نبوده است. بنابراین برای طراحی عامل های موثر بر حفاظت از محیط زیست مناسب، در این راستا، ابتدا باید گامی مهم در جهت شناخت آگاهی ها، دیدگاه ها و نگرش افراد جامعه در این زمینه برداشته شود. از طرف دیگر با توجه به اهمیت حفاظت از محیط زیست در استان و عدم مشارکت افراد در حفاظت از محیط زیست، بررسی نگرش ها و رویکرد کارشناسان در خصوص حفاظت از محیط زیست می تواند راهکارهای مناسبی را ارائه دهد. با عنایت به موارد مطرح شده؛ این پژوهش در پی پاسخ به این سوال می باشد که آیا سرمایه اجتماعی بر نگرش ها و رویکردهای تعاونی ها تأثیر دارد؟ در ابعاد نگرشی، ابعاد انسان محوری، تعادل اکولوژیکی، منبع محوری، محدودیت منابع و خوش بینی نسبت به آینده در مورد حفاظت از محیط زیست مورد بررسی قرار می گیرد و در ابعاد رویکردی، ابعاد فعالیت اجتماعی، بازیافت در حفاظت، آموزش در حفاظت، پاکیزگی طبیعت و مصرف گرایی سبز در حفاظت از محیط زیست مورد بررسی قرار می گیرد.

باباخانی و واحدی (۱۳۹۶) در تحقیق خود به این نتایج رسیدند که مؤلفه های سرمایه اجتماعی با موفقیت تعاونی ها رابطه مثبت و معنی داری داشتند. همچنین نتایج رگرسیون نشان داد که مؤلفه های سرمایه اجتماعی حدود ۵۱ درصد از تغییرات موفقیت تعاونی ها را تبیین نمودند.

روستایی بیشتر مورد توجه قرار گیرد و نظریه پردازان برنامه ریزان و جامعه شناسان درصدد برآیند تا با راهکارها و استراتژی های جدید، از معضلات و مسایلی که این نواحی گریبانگر آن می باشد، بکاهد(ریدر^۱ و همکاران، ۲۰۰۵)

حفاظت از محیط زیست و اطمینان از پایداری و همه جانبه بودن توسعه آن جدی ترین چالش پیشروی جامعه جهانی است، بنابراین احیاء و نگهداری هرگونه حیاتی مساوی است با امکان زندگی بهتر و بیشتر برای انسانها در روی کره زمین. رابطه بین انسان و سایر موجودات جهان به هم پیوند خورده که نابودی یک گونه می تواند یک گزینه از امکانات زندگی انسان را کاهش دهد. (ولایی، ۱۳۸۴). مسائل محیط زیست گسترده اند و تغییرات عظیم در شیوه زندگی و فرهنگ غالب بر انسان در عصر حاضر و رسیدن به سطح سازگار با محیط زیست و همچنین فراهم کردن فرصتهایی برای حل مشکلات زیست محیطی باید مورد توجه بیشتری قرار گیرند. با توجه به اهمیت مسائل زیست محیطی و نقش اساسی رفتارهای انسان در حفظ یا تخریب آن، لازم است که رفتار انسان مدنظر قرار گیرد. حل و فصل معضل زیست محیطی نه تنها در تغییرات تکنولوژیک نهفته است بلکه در نگرش و رفتار انسان نسبت به محیط زیست وجود دارد (صالحی، ۲۰۰۸).

استان مازندران به دلیل موقعیت جغرافیایی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در سال های اخیر گسترش پیدا کرده و به استانی پر ازدحام و آلوده تبدیل شده است. این امر موجب به خطر افتادن کیفیت زیست سکنه آن شده است. بدیهی است در چنین وضعیتی نگرش ها و رویکرد هماهنگ و همسو کارشناسان در جهت بالا بردن آگاهی

^۱ Reeder et al

رومیانی و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی تحت عنوان تحلیلی بر اثرات سرمایه اجتماعی بر روی توسعه پایدار روستایی دهستان رومشگان غربی - شهرستان کوهدشت به انجام رسانده اند که نتایج نشان داد بین ابعاد اعتماد، مشارکت و توسعه پایدار روستایی رابطه مثبتی وجود دارد و همین طور بین بعد نهادهای محلی و توسعه پایدار روستایی رابطه منفی وجود دارد. ولی بین بعد انسجام و توسعه پایدار روستایی هیچ رابطه ای وجود ندارد.

احمدیان و معینی (۱۳۹۴) در تحقیقی تحت عنوان نقش سرمایه اجتماعی در عملکرد تعاونی ها (مطالعه موردی دهستان بالاوالات شهرستان کاشمر) به انجام رسانده اند که نتایج نشان داد در حوزه مورد مطالعه، عضویت در شرکت تعاونی تاثیری در افزایش مشارکت اجتماعی نداشته است همچنین بین اعتماد اجتماعی و عملکرد تعاونی ها رابطه معنی دار وجود دارد.

باقری و امامی (۱۳۹۴) در تحقیقی تحت عنوان بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و کیفیت خدمات تعاونی ها از دیدگاه اعضا (مطالعه موردی تعاونی های تولید کشاورزی شهرستان اردبیل به انجام رسانده اند که نتایج نشان داد در هر دو گروه تعاونی ها بالاترین میانگین مربوط به اعتماد اجتماعی و کمترین میانگین مربوط به آگاهی اجتماعی می باشد. همچنین اختلاف معناداری بین تعاونی های فعال و غیر فعال در ارتباط با تمام مولفه های سرمایه اجتماعی وجود دارد به طوری که تعاونی های فعال نسبت به تعاونی های غیر فعال سرمایه اجتماعی بالاتری دارند.

در تحقیقی که ژو^۱ و همکاران (۲۰۱۸) در کشور چین انجام دادند به این نتیجه رسیدند که با افزایش سرمایه اجتماعی

قنبری و همکاران (۱۳۹۶) در تحقیقی تحت عنوان بررسی ارتباط بین ابعاد مختلف سرمایه اجتماعی و توسعه روستایی از دیدگاه روستاییان (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان ایلام) به انجام رسانده اند که نتایج نشان داد بین اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی، آگاهی اجتماعی، تعامل اجتماعی با توسعه روستایی از دیدگاه روستاییان، ارتباط مثبت، مستقیم و معناداری وجود دارد.

حیدری ساریان و زیلایی (۱۳۹۵) در تحقیقی تحت عنوان بررسی اثرات سرمایه اجتماعی در حکمروایی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان اردبیل) به انجام رسانده اند که نتایج نشان داد بین ابعاد مختلف سرمایه اجتماعی در حکمروایی روستایی مورد مطالعه رابطه معنی داری تأیید شده است، ولی در این راستا رگرسیون چندگانه نشان می دهد حدود ۸۵/۱ درصد واریانس حکمروایی روستایی را معیارهای ده گانه سرمایه اجتماعی تعیین می کند و ۱۴/۹ درصد مربوط به معیارها یا متغیرهای دیگر هست؛ و همچنین نتایج همبستگی بین متغیرها ۰/۸۹۲ درصد است و اینکه ضریب تعیین شده نشان می دهد که ۰/۸۴۱ درصد تغییرات متغیر وابسته (حکمروایی روستایی) توسط معیارهای مستقل (معیارهای ده گانه سرمایه اجتماعی) تبیین می گردد.

احمدی و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی تحت عنوان نقش سرمایه های اجتماعی در توسعه گردشگری روستایی (مطالعه موردی: روستاهای هدف گردشگری شهرستان زنجان) به انجام رسانده اند که نتایج نشان داد وضعیت سرمایه اجتماعی در روستاهای مورد مطالعه مطلوب می باشد. همچنین ارتباط معناداری به میزان ۹۹٪ بین مولفه های نهادهای محلی و انسجام اجتماعی با (سطح معناداری ۰,۰۲۶۱-) و دو بعد انسجام-اجتماعی و مشارکت اجتماعی با سطح معناداری (۰/۰۰۱) برقرار است.

^۱-Zhou

نقش بسزایی دارد و شرایط موفقیت کسب و کار های جدید روستایی را افزایش می دهد.

در تحقیقی که لوین^۱ (۲۰۱۵) در کشور هند انجام داد به این نتیجه رسید که فقدان سرمایه اجتماعی باعث کاهش سودآوری در بین کشاورزان می شود.

سکيجو^۲ و همکاران (۲۰۱۴) در تحقیقی تحت عنوان نقش سرمایه اجتماعی در توسعه روستایی به انجام رساندند که نتایج نشان داده اند در مناطقی که شاخص های سرمایه اجتماعی قوی است، افراد روستایی امنیت فکری، شغلی و اقتصادی دارند و سرمایه اجتماعی در توسعه روستایی نقش مستقیم و مثبت دارد.

چن و ترنر^۳ (۲۰۱۴) در تحقیقی تحت عنوان نقش سرمایه اجتماعی در توسعه روستایی به انجام رساندند که نتایج نشان داد تقویت مؤلفه های سرمایه اجتماعی به امنیت جانی، مالی، حقوقی، احساسی و فکری روستاییان و... منجر می شود و آنها شامل این مواردند: ارتباطات اجتماعی، روابط افقی بر پایه همکاری و میزان آگاهی.

پونگ پون رات و چانترادون^۴ (۲۰۱۳) در مطالعه ای با عنوان عملکرد سرمایه اجتماعی در طرح مشارکتی اجتماعی گردشگری در جزیره سامویی تایلند دریافتند که سرمایه اجتماعی موجب مشارکت بیشتر در میان افراد محلی شده و سطح تحصیلات افراد می تواند بر فعالیت های گردشگری تأثیر بسزایی داشته باشد.

لی^۵ (۲۰۱۱) در تحقیقی با عنوان تأثیر سرمایه اجتماعی دست فروش یها (کیوسک های خوراکی) بر درگیر کردن اوقات فراغت گردشگران در تایوان نتیجه گرفتند که دو

اعضای تعاونی ها می توان استفاده از نهاده های شیمیایی را کاهش داد. که یکی از فعالیتهای توسعه تعاونی ها می باشد. در تحقیقی که سوزبیلیر^۱ (۲۰۱۸) در کشور ترکیه انجام داد به این نتیجه رسید که سرمایه اجتماعی باعث افزایش خلاقیت سازمانی و کارایی سازمانی می شود.

در تحقیقی که ووپر و سوئر^۲ (۲۰۱۶) در کشور غنا انجام دادند به این نتیجه رسید که سرمایه اجتماعی باعث افزایش افزایش عملکرد و سودآوری کشاورزان می شود. همچنین ارتباط کشاورزان را با سازمانها بیشتر می کند.

آدو^۳ و همکاران (۲۰۱۷) در تحقیقی در کشور آفریقا و چین به بررسی آموزش و انتقال دانش و اثر متقابل فرهنگ و سرمایه اجتماعی پرداخته اند. نتایج حاکی از آن است که برای سنجش میزان سرمایه اجتماعی از سه شاخص شناختی، رابطه ای و ساختاری بهره گرفته شده است. ایشان معتقدند که سرمایه اجتماعی می تواند در آموزش و انتقال دانش مؤثر واقع شود.

گلدمن و همکاران (۲۰۱۶) نیز برای سنجش سرمایه اجتماعی از سه متغیر مذکور بهره برده اند و معتقدند که بعد شناختی سرمایه اجتماعی تأثیر بیشتری نسبت به بعد رابطه ای و ساختاری در عملکرد استراتژیک شرکتها دارند.

در تحقیقی که مویس^۴ و همکاران (۲۰۱۵) در بررسی استفاده مؤثر از سرمایه اجتماعی در ایجاد سرمایه گذاری های جدید برای کسب و کار روستایی در انگلستان به این نتایج رسیدند که سرمایه اجتماعی در ایجاد سرمایه گذاری

^۱-Levien

^۲ Sukidjo

^۳ Chen & Turner

^۴ Pongponrat & Chantradoan

^۵- Lee

^۱-Sozbilir

^۲-Wuepper & Sauer

^۳- Ado

^۴- Gelderman

^۵-Moyes

حفاظت کرد. همچنین با بسیج عمومی و مشارکت محلی و فعالیت‌های اجتماعی می‌توان از محیط زیست بهتر حفاظت کرد.

در تحقیقی که بالدی^۴ و همکاران (۲۰۲۱) در رابطه با نگرش نسبت به محیط زیست و طبیعت انجام دادند به این نتایج رسیدند که نگرش مصرف‌کنندگان را بایستی نسبت به مسائل زیست محیطی بهبود بخشیم و از این طریق می‌توانیم تولید پایدار داشته باشیم.

در تحقیقی که آدوماکو و آموه^۵ (۲۰۲۱) انجام دادند به این نتایج رسیدند که نگرش‌های مدیریتی نسبت به محیط زیست و یاداری زیست محیطی باید بهبود یابد. همچنین با فعالیت‌های اجتماعی و آموزش مصرف‌گرایی سبز و تعادل اکولوژی می‌توان محیط زیست پایدار را حفاظت نماییم.

سلفا^۶ و همکاران (۲۰۰۷) در تحقیقی به مقایسه نگرش‌های تولیدکنندگان پیرامون محیط زیست و تاثیر نگرش‌های زیست محیطی آنها روی تصمیم‌گیری کشاورزان جهت استفاده از روش‌های تولید به لحاظ زیست محیطی پایدار و همچنین تاثیر نگرش‌های زیست محیطی بر روی تصمیم‌گیری مصرف‌کنندگان در خریداری غذاهای ارگانیک به عنوان شکل خاصی از رفتار زیست محیطی، پرداختند. نتایج نشان داد که برای تولیدکنندگان نگرانی‌هایی پیرامون حفاظت از زمین مزرعه و مزارع محلی خانوار، به طور قوی تری با استفاده از اعمال پایداری کشاورزی و اعمال ارگانیک نسبت به نگرانی‌های زیست محیطی آنان مرتبط بوده است. همچنین برای مصرف‌کنندگان، میان درخواست

بعد سرمایه اجتماعی شامل مشارکت و اعتماد اجتماعی در میان بخش دست‌فروش‌ها تأثیر مستقیم، مهم و مثبتی برای درگیر کردن اوقات فراغت گردشگران به منظور خوردن خوراکی و غذا به عنوان یک فعالیت فراغتی داشته است.

ژانگ (۲۰۰۷) در تحقیقی تحت عنوان بررسی نقش سرمایه اجتماعی بر عملکرد شرکت‌های خصوصی در چین نشان داد که رابطه معنی‌داری بین تنوع عضویت افراد در سازمان‌های مختلف و عملکرد شرکت‌های خصوصی آنها وجود ندارد. همچنین سرمایه‌گذاری کوتاه مدت در روی تقویت سرمایه اجتماعی اعضای شرکت‌های خصوصی بر عملکرد این شرکتها بسیار اثرگذار خواهد بود. مولفه‌های سرمایه اجتماعی مورد نظر در این تحقیق شامل مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، انسجام و آگاهی اجتماعی بوده است. در این پژوهش نیز تأثیر ویژگی‌های فردی سن، جنس، سطح تحصیلات و سابقه عضویت در عملکرد شرکت‌های خصوصی چینی معنی‌دار به دست آمد.

در تحقیقی که فیکو و بونسیا^۷ (۲۰۱۹) در رابطه با نگرش‌های عمومی نسبت به حفظ محیط زیست انجام دادند به این نتایج رسیدند که حفظ محیط زیست در کشورهای در حال توسعه به توسعه اقتصادی کمتر وابسته هستند. همچنین در کشورها با سطح توسعه اقتصادی بالا، نگرانی‌های زیست محیطی شان کاهش یافته است.

در تحقیقی که زیکارگا^۸ و همکاران (۲۰۲۲) در رابطه با توانمندسازی جامعه روستایی از طریق آموزش‌های زیست محیطی انجام دادند به این نتایج رسیدند که با بهبود دانش، آگاهی و مهارت فنی می‌توان از محیط زیست بهتر

^۴- Baldi

^۵- Adomako and Amoah

^۶- Selfa

^۱ Zhang

^۲- Ficko and Bončina

^۳- Zikargae

و مصرف گرایی سبز) حفاظت از محیط زیست در بین تعاونی روستایی، بررسی ابعاد سرمایه اجتماعی در بین تعاونی روستایی، تأثیر سرمایه اجتماعی بر ابعاد نگرشی (انسان محوری، تعادل اکولوژیکی، منبع محوری، محدودیت منابع و خوش بینی نسبت به آینده) حفاظت از محیط زیست در بین تعاونی روستایی و تأثیر سرمایه اجتماعی بر ابعاد رویکردی (فعالیت اجتماعی، بازیافت در حفاظت، آموزش در حفاظت، پاکیزگی طبیعت و مصرف گرایی سبز) حفاظت از محیط زیست در بین تعاونی روستایی می باشند.

جهت حفاظت از زمین مزرعه و خریداری غذاهای ارگانیک همبستگی قوی دیده شد. هدف کلی تحقیق بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر رویکردها و نگرش های مرتبط با شیوه حفاظت از محیط زیست در بین تعاونی روستایی می باشد. اهداف اختصاصی شامل بررسی ابعاد نگرشی (انسان محوری، تعادل اکولوژیکی، منبع محوری، محدودیت منابع و خوش بینی نسبت به آینده) حفاظت از محیط زیست در بین تعاونی روستایی، بررسی ابعاد رویکردی (فعالیت اجتماعی، بازیافت در حفاظت، آموزش در حفاظت، پاکیزگی طبیعت

نمودار ۱: مدل نظری تحقیق

ریزان و تصمیم گیرندگان امر را در زمینه کشاورزی و توسعه روستایی رهنمون سازد. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل کلیه مدیران عامل تعاونی های تولید روستایی در استان مازندران می باشند که بر اساس آمار رسمی تعداد مدیران عامل تعاونی ها ۱۸۳ نفر می باشند. طبق جدول کرجسی و مورگان ۱۲۵ مدیرعامل به عنوان نمونه آماری

روش پژوهش

این پژوهش از نوع توصیفی و همبستگی می باشد. همچنین این تحقیق از جنبه هدف، کاربردی است، زیرا در جهت بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر رویکردها و نگرش های مرتبط با شیوه حفاظت از محیط زیست در بین تعاونی روستایی می باشد که نتایج حاصله از آن می تواند برنامه

مقیاس پنج گزینه ای لیکرت (خیلی موافقم = ۵، موافقم = ۴، نظری ندارم = ۳، مخالفم = ۲ و خیلی مخالفم = ۱) ساخته شده است. سؤالات در ابعاد نگرشی از پرسشنامه دانلاپ و همکاران (۱۹۹۲) استخراج شده است. در این پرسشنامه ۱۴ سؤال آورده شده است که سؤالات ۱ تا ۳ مربوط به بعد انسان محوری، سؤالات ۴ تا ۶ مربوط به بعد تعادل اکولوژیکی، سؤالات ۷ تا ۹ مربوط به بعد منبع محوری، سؤالات ۱۰ تا ۱۲ مربوط به بعد محدودیت منابع و سؤالات ۱۳ و ۱۴ مربوط به بعد خوش بینی نسبت به آینده است. طیف سؤالات مذکور به صورت زیر می باشد: خیلی مخالفم = ۱، مخالفم = ۲، نظری ندارم = ۳، موافقم = ۴ و خیلی موافقم = ۵. سؤالات در ابعاد رویکردی از پرسشنامه اسمیت و همکاران (۱۹۹۵) استخراج شده است. در این پرسشنامه ۱۷ سؤال آورده شده است که سؤالات ۱ تا ۵ مربوط به بعد فعالیت اجتماعی، سؤالات ۶ تا ۱۰ مربوط به بعد بازیافت در حفاظت، سؤالات ۱۱ تا ۱۳ مربوط به بعد آموزش در حفاظت، سؤالات ۱۴ و ۱۵ مربوط به بعد پاکیزگی طبیعت و سؤالات ۱۶ و ۱۷ مربوط به بعد مصرف گرایی سبز است. طیف سؤالات مذکور به صورت زیر می باشد: هرگز = ۰، به ندرت = ۱، گهگاهی = ۲، اغلب = ۳ و همیشه = ۴.

انتخاب شدند. روش نمونه گیری تصادفی ساده می باشد. جهت تعیین روایی محتوایی و ظاهری چندین نسخه از پرسشنامه را در اختیار اعضای هیأت علمی ترویج و آموزش کشاورزی و کارشناسان کشاورزی و ترویج گذاشته شد. پس از دریافت نظرات و اصلاحات لازم، اصلاحات و نظرات نهایی اعمال کرده و پرسشنامه مزبور جهت تعیین پایایی آماده شد. برای تعیین پایایی ابزار تحقیق، اقدام به آزمون مقدماتی شد. در این آزمون، پرسشنامه مذکور به مدیرعامل شرکت تعاونی روستایی در استان گلستان داده شد. پس از استخراج داده ها ضریب کرونباخ آلفا برای تمام متغیرهایی ۰/۸۸ محاسبه شد. در این تحقیق متغیر وابسته ابعاد نگرشی (انسان محوری، تعادل اکولوژیکی، منبع محوری، محدودیت منابع و خوش بینی نسبت به آینده) حفاظت از محیط زیست و ابعاد رویکردی (فعالیت اجتماعی، بازیافت در حفاظت، آموزش در حفاظت، پاکیزگی طبیعت و مصرف گرایی سبز) حفاظت از محیط زیست می باشند و متغیرهای مستقل سرمایه اجتماعی ساختاری، سرمایه اجتماعی شناختی و سرمایه اجتماعی ارتباطی می باشند. پرسشنامه سرمایه اجتماعی ناهایت و گوشال (۱۹۹۸) دارای سه بعد ساختاری، ارتباطی و شناختی می باشد که در ۲۸ گویه تنظیم شده و بر اساس

جدول ۱: میزان پایایی متغیرهای تحقیق

شاخص	متغیر	کرونباخ آلفا
ابعاد نگرشی	انسان محوری	۰/۸۳
	تعادل اکولوژیکی	۰/۸۹
	منبع محوری	۰/۷۹
	محدودیت منابع	۰/۹۱
	خوش بینی نسبت به آینده	۰/۸۹
ابعاد رویکردی	فعالیت اجتماعی	۰/۸۴
	بازیافت در حفاظت	۰/۸۷

۰/۸۹	آموزش در حفاظت	سرمایه اجتماعی
۰/۷۹	پاکیزگی طبیعت	
۰/۸۰	مصرف گرایبی سبز	
۰/۸۲	سرمایه ساختاری	
۰/۸۹	سرمایه شناختی	
۰/۸۶	سرمایه ارتباطی	

یافته ها

بررسی ابعاد نگرشی حفاظت از محیط زیست

بر اساس نتایج، ۱۸/۱ درصد از پاسخگویان، وضعیت انسان محوری در حفاظت از محیط زیست را ضعیف، ۷۳/۳ درصد متوسط و ۸/۶ درصد خوب بیان کردند. همچنین ۴/۳ درصد از پاسخگویان، وضعیت تعادل اکولوژیکی در حفاظت از محیط زیست را ضعیف، ۵۸/۶ درصد متوسط و ۳۷/۱ درصد خوب بیان کردند. بر اساس نتایج، ۱۳/۸

درصد از پاسخگویان، وضعیت منبع محوری در حفاظت از محیط زیست را ضعیف، ۶۶/۴ درصد متوسط و ۱۹/۸ درصد خوب بیان کردند. همچنین ۱۶/۴ درصد از پاسخگویان، وضعیت محدودیت منابع در حفاظت از محیط زیست را ضعیف، ۵۳/۴ درصد متوسط و ۳۰/۲ درصد خوب بیان کردند. بر اساس نتایج، ۲۱/۶ درصد از پاسخگویان، وضعیت خوش بینی نسبت به آینده در حفاظت از محیط زیست را ضعیف، ۵۴/۳ درصد متوسط و ۲۴/۱ درصد خوب بیان کردند.

جدول ۲: توزیع فراوانی مدیران عامل تعاونی بر حسب ابعاد نگرشی حفاظت از محیط زیست

ابعاد	وضعیت	فراوانی	درصد معتبر	شاخص های مرکزی و پراکندگی
انسان محوری	ضعیف (۳-۶)	۲۱	۱۸/۱	میانگین = ۸/۱
	متوسط (۷-۱۰)	۸۵	۷۳/۳	انحراف معیار = ۱/۷
	خوب (۱۱-۱۵)	۱۰	۸/۶	کمینه = ۶ بیشینه = ۱۳
تعادل اکولوژیکی	ضعیف (۳-۶)	۵	۴/۳	میانگین = ۹/۷
	متوسط (۷-۱۰)	۶۸	۵۸/۶	انحراف معیار = ۱/۹
	خوب (۱۱-۱۵)	۴۳	۳۷/۱	کمینه = ۶ بیشینه = ۱۳
منبع محوری	ضعیف (۳-۶)	۱۶	۱۳/۸	میانگین = ۸/۹
	متوسط (۷-۱۰)	۷۷	۶۶/۴	انحراف معیار = ۱/۹
	خوب (۱۱-۱۵)	۲۳	۱۹/۸	کمینه = ۶ بیشینه = ۱۴
محدودیت منابع	ضعیف (۳-۶)	۱۹	۱۶/۴	میانگین = ۹/۱
	متوسط (۷-۱۰)	۶۲	۵۳/۴	انحراف معیار = ۲/۳

کمینه = ۴	بیشینه = ۱۲	۳۰/۲	۳۵	خوب (۱۱-۱۵)	
میانگین = ۵/۸		۲۱/۶	۲۵	ضعیف (۲-۴)	
انحراف معیار = ۲/۰		۵۴/۳	۶۳	متوسط (۵-۷)	خوش بینی نسبت به آینده
کمینه = ۲	بیشینه = ۱۰	۲۴/۱	۲۸	خوب (۸-۱۰)	

بررسی ابعاد رویکردی حفاظت از محیط زیست

بر اساس نتایج، ۱۲/۹ درصد از پاسخگویان، وضعیت فعالیت اجتماعی در حفاظت از محیط زیست را ضعیف، ۳۳/۶ درصد متوسط و ۵۳/۴ درصد خوب بیان کردند. همچنین ۴۲/۲ درصد از پاسخگویان، وضعیت بازیافت در حفاظت از محیط زیست را متوسط و ۵۷/۸ درصد خوب بیان کردند. بر اساس نتایج، ۱۵/۵ درصد از پاسخگویان، وضعیت آموزش در حفاظت از محیط زیست را ضعیف، ۵۶/۹ درصد متوسط و ۲۷/۶ درصد خوب بیان کردند. همچنین ۱/۷ درصد از پاسخگویان، وضعیت پاکیزگی طبیعت در حفاظت از محیط زیست را ضعیف، ۲۸/۴ درصد متوسط و ۶۹/۸ درصد خوب بیان کردند. بر اساس نتایج، ۱/۷ درصد از پاسخگویان، وضعیت مصرف گرای سبز در حفاظت از محیط زیست را ضعیف، ۵۶/۱ درصد متوسط و ۴۲/۲ درصد خوب بیان کردند.

جدول ۳: توزیع فراوانی مدیران عامل تعاونی بر حسب ابعاد رویکردی حفاظت از محیط زیست

ابعاد	وضعیت	فراوانی	درصد معتبر	شاخص های مرکزی و پراکندگی
فعالیت اجتماعی	ضعیف (۰-۷)	۱۵	۱۲/۹	میانگین = ۱۳/۶
	متوسط (۸-۱۴)	۳۹	۳۳/۶	انحراف معیار = ۴/۱
	خوب (۱۵-۲۰)	۶۲	۵۳/۴	کمینه = ۵ بیشینه = ۲۰
بازیافت در حفاظت	ضعیف (۰-۷)	۰	۰	میانگین = ۴/۷
	متوسط (۸-۱۴)	۴۹	۴۲/۲	انحراف معیار = ۲/۱
	خوب (۱۵-۲۰)	۶۷	۵۷/۸	کمینه = ۹ بیشینه = ۱۸
آموزش در حفاظت	ضعیف (۰-۴)	۱۸	۱۵/۵	میانگین = ۷/۰
	متوسط (۵-۸)	۶۶	۵۶/۹	انحراف معیار = ۲/۲
	خوب (۹-۱۲)	۳۲	۲۷/۶	کمینه = ۳ بیشینه = ۱۱
پاکیزگی طبیعت	ضعیف (۰-۲)	۲	۱/۷	میانگین = ۶/۲
	متوسط (۳-۵)	۳۳	۲۸/۴	انحراف معیار = ۱/۴
	خوب (۶-۸)	۸۱	۶۹/۸	کمینه = ۲ بیشینه = ۸
مصرف گرای سبز	ضعیف (۰-۲)	۲	۱/۷	میانگین = ۵/۵
	متوسط (۳-۵)	۶۵	۵۶/۱	انحراف معیار = ۱/۴
	خوب (۶-۸)	۴۹	۴۲/۲	کمینه = ۲ بیشینه = ۸

رابطه ابعاد سرمایه اجتماعی با ابعاد نگرشی و رویکردی حفاظت از محیط زیست

جدول ۴ و جدول ۵، میزان، شدت، جهت رابطه و سطح معنی داری بین ابعاد سرمایه اجتماعی و ابعاد نگرشی و رویکردی حفاظت از محیط زیست را نشان می دهد. بر اساس نتایج، سرمایه ساختاری، سرمایه شناختی و سرمایه

ارتباطی با همه ابعاد نگرشی حفاظت از محیط زیست رابطه مثبت و معنی داری داشتند. همچنین سرمایه ساختاری، سرمایه شناختی و سرمایه ارتباطی با همه ابعاد رویکردی حفاظت از محیط زیست رابطه مثبت و معنی داری داشتند.

جدول ۴: تعیین رابطه بین ابعاد سرمایه اجتماعی و ابعاد نگرشی حفاظت از محیط زیست (ضریب پیرسون)

متغیر	ابعاد انسان محوری	تبادل اکولوژیکی	منبع محوری	محدودیت منابع	خوش بینی نسبت به آینده	بعد نگرشی
سرمایه ساختاری	۰/۵۲۵**	۰/۵۳۰**	۰/۸۰۵**	۰/۸۳۶**	۰/۸۲۳**	۰/۹۲۰**
سرمایه شناختی	۰/۴۵۸**	۰/۳۶۰**	۰/۵۸۶**	۰/۹۲۹**	۰/۸۸۷**	۰/۸۵۱**
سرمایه ارتباطی	۰/۸۰۶**	۰/۶۴۵**	۰/۳۲۳**	۰/۵۰۰**	۰/۴۶۰**	۰/۶۹۰**
	**p<۰/۱		*p<۰/۰۵			

جدول ۵: تعیین رابطه بین ابعاد سرمایه اجتماعی و ابعاد رویکردی حفاظت از محیط زیست (ضریب پیرسون)

متغیر	ابعاد فعالیت اجتماعی	باز یافت در حفاظت	آموزش در حفاظت	پاکیزگی طبیعت	مصرف گرایی سبز	بعد رویکردی
سرمایه ساختاری	۰/۸۶۳**	۰/۳۴۷**	۰/۴۲۴**	۰/۴۰۲**	۰/۷۴۱**	۰/۸۶۸**
سرمایه شناختی	۰/۸۹۳**	۰/۳۷۶**	۰/۳۸۸**	۰/۳۴۱**	۰/۵۶۰**	۰/۸۳۷**
سرمایه ارتباطی	۰/۴۱۶**	۰/۴۸۱**	۰/۸۴۶**	۰/۶۲۹**	۰/۵۳۰**	۰/۷۹۰**
	**p<۰/۱		*p<۰/۰۵			

بررسی نقش ابعاد سرمایه اجتماعی بر بعد نگرشی حفاظت از محیط زیست

بر اساس نتایج، سرمایه ساختاری، سرمایه ارتباطی و سرمایه شناختی در سه گام وارد معادله شد. این بدان معناست که سرمایه ساختاری بر بعد نگرشی حفاظت از محیط زیست بیشترین نقش را داشته و این سرمایه به تنهایی ۸۴/۶ درصد از تغییرات بعد نگرشی حفاظت از

محیط زیست را تبیین نموده است. در گام دوم سرمایه ساختاری و سرمایه ارتباطی مشترکاً ۹۱ درصد از تغییرات بعد نگرشی حفاظت از محیط زیست را تبیین نموده اند. در گام سوم، سرمایه ساختاری، سرمایه ارتباطی و سرمایه شناختی جمعاً ۹۲/۳ درصد از تغییرات بعد نگرشی حفاظت از محیط زیست را تبیین نموده اند.

جدول ۶: تحلیل رگرسیون بعد نگرشی حفاظت از محیط زیست

گام ها	R	R Square	Adjusted R Square	F	sig
۱	۰/۹۲۰	۰/۸۴۶ ^a	۰/۸۴۵	۶۲۶/۶	۰/۰۰۰
۲	۰/۹۵۴	۰/۹۱۰ ^b	۰/۹۰۸	۵۶۷/۸	۰/۰۰۰
۳	۰/۹۶۱	۰/۹۲۳ ^c	۰/۹۲۱	۴۴۹/۲	۰/۰۰۰

a: سرمایه ساختاری

b: سرمایه ارتباطی

c: سرمایه شناختی

جدول ۷: ضرایب استاندارد شده و استاندارد نشده بعد نگرشی حفاظت از محیط زیست

متغیر	B	Beta	t	Sig
عدد ثابت	۰/۴۱	-	۰/۲۹	۰/۷۶۸
سرمایه ساختاری	۰/۸۳	۰/۵۷	۱۰/۶	۰/۰۰۰
سرمایه ارتباطی	۰/۴۱	۰/۳۰	۹/۶	۰/۰۰۰
سرمایه شناختی	۰/۳۴	۰/۲۳	۴/۵	۰/۰۰۰

متغیر وابسته: بعد نگرشی حفاظت از محیط زیست

بر اساس مقدار β معادله رگرسیون را می توان به شرح زیر نوشت:

$$Y = 0.57X1 + 0.30X2 + 0.23X3$$

X1 = سرمایه ساختاری

X2 = سرمایه ارتباطی

X3 = سرمایه شناختی

محیط زیست را تبیین نموده است. در گام دوم سرمایه ساختاری و سرمایه ارتباطی مشترکا " ۹۱/۲ درصد از تغییرات بعد رویکردی حفاظت از محیط زیست را تبیین نموده اند. در گام سوم، سرمایه ساختاری، سرمایه ارتباطی و سرمایه شناختی جمعا " ۹۴/۵ درصد از تغییرات بعد رویکردی حفاظت از محیط زیست را تبیین نموده اند.

بررسی نقش ابعاد سرمایه اجتماعی بر بعد رویکردی حفاظت از محیط زیست

بر اساس نتایج، سرمایه ساختاری، سرمایه ارتباطی و سرمایه شناختی در سه گام وارد معادله شد. این بدان معناست که سرمایه ساختاری بر بعد رویکردی حفاظت از محیط زیست بیشترین نقش را داشته و این سرمایه به تنهایی ۷۵/۳ درصد از تغییرات بعد رویکردی حفاظت از

جدول ۸: تحلیل رگرسیون بعد رویکردی حفاظت از محیط زیست

گام ها	R	R Square	Adjusted R Square	F	sig
۱	۰/۸۶۸	۰/۷۵۳ ^a	۰/۷۵۱	۳۴۷/۲	۰/۰۰۰
۲	۰/۹۵۵	۰/۹۱۲ ^b	۰/۹۱۱	۵۸۹/۲	۰/۰۰۰
۳	۰/۹۷۲	۰/۹۴۵ ^c	۰/۹۴۳	۶۳۷/۴	۰/۰۰۰

a: سرمایه ساختاری

b: سرمایه ارتباطی

c: سرمایه شناختی

جدول ۹: ضرایب استاندارد شده و استاندارد نشده بعد رویکردی حفاظت از محیط زیست

متغیر	B	Beta	t	Sig
عدد ثابت	۰/۰۹	-	۰/۲۹	۰/۷۶۸
سرمایه ساختاری	۰/۶۸	۰/۴۷	۱۸/۱	۰/۰۰۰
سرمایه ارتباطی	۰/۵۴	۰/۳۵	۸/۱	۰/۰۰۰
سرمایه شناختی	۰/۴۹	۰/۳۲	۷/۱	۰/۰۰۰

متغیر وابسته: بعد رویکردی حفاظت از محیط زیست

بر اساس مقدار β معادله رگرسیون را می توان به شرح زیر نوشت:

$$Y = 0.47X1 + 0.35X2 + 0.32X3$$

X1 = سرمایه ساختاری

X2 = سرمایه ارتباطی

X3 = سرمایه شناختی

بهبود بخشید. همچنین سرمایه ساختاری، سرمایه شناختی و سرمایه ارتباطی با همه ابعاد رویکردی حفاظت از محیط زیست رابطه مثبت و معنی داری داشتند. بدین معنی که با افزایش سرمایه ساختاری، سرمایه شناختی و سرمایه ارتباطی در تعاونی های روستایی می توان فعالیت اجتماعی، بازیافت در حفاظت، آموزش در حفاظت، پاکیزگی طبیعت و مصرف گرایی سبز در رابطه با حفاظت از محیط زیست را بهبود بخشید. نتایج فوق با تحقیقات ژو

بحث و نتیجه گیری

بر اساس نتایج، سرمایه ساختاری، سرمایه شناختی و سرمایه ارتباطی با همه ابعاد نگرشی حفاظت از محیط زیست رابطه مثبت و معنی داری داشتند. بدین معنی که با افزایش سرمایه ساختاری، سرمایه شناختی و سرمایه ارتباطی در تعاونی های روستایی می توان انسان محوری، تعادل اکولوژیکی، منبع محوری، محدودیت منابع و خوش بینی نسبت به آینده در رابطه با حفاظت از محیط زیست را

زیست شد. این بدان معناست که سرمایه ساختاری بر بعد رویکردی حفاظت از محیط زیست بیشترین نقش را داشته و این سرمایه به تنهایی ۷۵/۳ درصد از تغییرات بعد رویکردی حفاظت از محیط زیست را تبیین نموده است. در گام دوم سرمایه ساختاری و سرمایه ارتباطی مشترکا ۹۱/۲ درصد از تغییرات بعد رویکردی حفاظت از محیط زیست را تبیین نموده اند. در گام سوم، سرمایه ساختاری، سرمایه ارتباطی و سرمایه شناختی جمعا ۹۴/۵ درصد از تغییرات بعد رویکردی حفاظت از محیط زیست را تبیین نموده اند. نتایج فوق با تحقیقات ژو و همکاران (۲۰۱۸)، سوزیلیر (۲۰۱۸)، ووپر و سوئر (۲۰۱۶)، آدو و همکاران (۲۰۱۷)، فیکو و بونسیا (۲۰۱۹)، زیکارگا و همکاران (۲۰۲۲)، بالدی و همکاران (۲۰۲۱)، آدوماکو و همکاران (۲۰۲۱)، مطابقت دارد.

و همکاران (۲۰۱۸)، سوزیلیر (۲۰۱۸)، ووپر و سوئر (۲۰۱۶)، آدو و همکاران (۲۰۱۷)، فیکو و بونسیا (۲۰۱۹)، زیکارگا و همکاران (۲۰۲۲)، بالدی و همکاران (۲۰۲۱)، آدوماکو و همکاران (۲۰۲۱)، مطابقت دارد. بر اساس نتایج رگرسیون، سرمایه ساختاری، سرمایه ارتباطی و سرمایه شناختی در سه گام وارد معادله نگرشی حفاظت از محیط زیست شد. این بدان معناست که سرمایه ساختاری بر بعد نگرشی حفاظت از محیط زیست بیشترین نقش را داشته و این سرمایه به تنهایی ۸۴/۶ درصد از تغییرات بعد نگرشی حفاظت از محیط زیست را تبیین نموده است. در گام دوم سرمایه ساختاری و سرمایه ارتباطی مشترکا ۹۱ درصد از تغییرات بعد نگرشی حفاظت از محیط زیست را تبیین نموده اند. در گام سوم، سرمایه ساختاری، سرمایه ارتباطی و سرمایه شناختی جمعا ۹۲/۳ درصد از تغییرات بعد نگرشی حفاظت از محیط زیست را تبیین نموده اند. همچنین سرمایه ساختاری، سرمایه ارتباطی و سرمایه شناختی در سه گام وارد معادله رویکرد حفاظت از محیط

پیشنهادها

محیط زیست را به گونه ای نهادینه نمائیم که تمام موجودات حق حیات داشته و زمین و محیط زیست متعلق به آیندگان نیز می باشد. همچنین به عدم تجدید منابع طبیعی و محیط زیست توجه کنیم تا انسان در حفظ منابع طبیعی و محیط زیست تلاش بیشتری نماید.

(۳) با توجه به پایین بودن بعد فعالیت اجتماعی در حفاظت محیط زیست در بین پاسخگویان، پیشنهاد می شود جلسات هم اندیشی در زمینه محیط زیست و حفاظت آن بیشتر شود و فعالیت های سازمان های غیردولتی زیست محیطی را در زمینه فعالیت های صنعتی افزایش دهیم.

(۱) با توجه به پایین بودن ابعاد انسان محوری و تعادل اکولوژیکی در حفاظت محیط زیست در بین پاسخگویان، پیشنهاد می شود فعالیت های آموزشی و نگرشی به گونه ای طراحی و اجرا شوند که دخالت و تسلط انسان بر طبیعت و محیط زیست را کاهش دهد و همچنین تعادلی متناسب بین جمعیت و محیط طبیعی انجام پذیرد.

(۲) توجه به پایین بودن ابعاد منبع محوری، محدودیت منابع و خوش بینی نسبت به آینده در حفاظت محیط زیست در بین پاسخگویان، پیشنهاد می شود پندار از

همچنین توجه مدیران را نسبت به منابع طبیعی و محیط زیست افزایش دهیم.

(۴) توجه به پایین بودن بعد آموزش در حفاظت محیط زیست و مصرف‌گرایی سبز در بین پاسخگویان، پیشنهاد می‌شود کتاب و بروشورهای زیست محیطی در بین آنها بیشتر توزیع شود و همچنین بحث‌های گروهی در زمینه مسائل زیست محیطی را بیشتر نمائیم.

(۵) به منظور بهبود ابعاد نگرشی حفاظت از محیط زیست پیشنهاد می‌شود سرمایه‌ساختاری، سرمایه‌ارتباطی و سرمایه‌شناختی را در بین مدیران عامل تعاونی‌ها افزایش دهیم.

(۶) به منظور بهبود ابعاد رویکردی حفاظت از محیط زیست پیشنهاد می‌شود سرمایه‌ساختاری، سرمایه‌ارتباطی و سرمایه‌شناختی را در بین مدیران عامل تعاونی‌ها افزایش دهیم.

منابع

- رومیانی، ا.، عنابستانی، ع.، و ولایی، م. (۱۳۹۴). تحلیلی بر اثرات سرمایه اجتماعی بر روی توسعه پایدار روستایی دهستان رومشگان غربی - شهرستان کوهدشت. فصلنامه علمی-پژوهشی فضای جغرافیایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر. سال پانزدهم، شماره ۵۲، ص ۹۷-۱۱۵.
- غفاری، غ.ر. (۱۳۹۰). سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی، چاپ اول، انتشارات جامعه شناسان، تهران.
- فراهانی، ح. عینالی، ج. عبدلی، س. (۱۳۹۲). ارزیابی نقش سرمایه اجتماعی در توسعه نواحی روستایی مطالعه موردی؛ دهستان مشهد میقان شهرستان اراک. نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی - ۱۳(۲۹). ۲۷-۵۰.
- قنبری، ن.، حیدر خانی، ه.، و رستمی، م. (۱۳۹۶). بررسی ارتباط بین ابعاد مختلف سرمایه اجتماعی و توسعه روستایی از دیدگاه روستاییان (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان ایلام). فصلنامه علمی - ترویجی فرهنگ ایلام. دوره هجدهم، شماره ۵۴-۵۵، ص ۳۶-۵۸.
- ولایی، ع. (۱۳۸۴). الگوهای رفتار با طبیعت (محیط زیست) از دیدگاه قرآن و سنت. پایان نامه دکتری رشته علوم قرآن و احادیث، دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات.
- Ado, A., Su, Z., & Wanjiru, R. (2017). Learning and Knowledge Transfer in Africa-China JVs: Interplay between Informalities, Culture, and Social Capital. *Journal of International Management*, 23 (2): 166-179.
- Adomako, S., and Amoah, J.A. (2021). Managerial attitude towards the natural environment and environmental sustainability expenditure, *Journal of Cleaner Production*, 326: 129384.
- Baldi, L., Trentinaglia, M.T., Mancuso, T., and Peri, M. (2021). Atitude toward environmental protection and toward nature: How do they shape consumer
- احمدی، ز.، چراغی، م.، عینالی، ج.، و جعفری، غ. (۱۳۹۴). نقش سرمایه های اجتماعی در توسعه گردشگری روستایی (مطالعه موردی: روستاهای هدف گردشگری شهرستان زنجان). پایان نامه کارشناسی ارشد. دولتی - وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری - دانشگاه زنجان - دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- احمدیان، م.ع.، و معینی، ع. (۱۳۹۴). نقش سرمایه اجتماعی در عملکرد تعاونی ها (مطالعه موردی دهستان بالاولایت شهرستان کاشمر). *مجله علوم جغرافیایی*، شماره ۲. ص ۱۵-۲.
- باباخانی، ا.، و واحدی، م. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی در میزان موفقیت تعاونی های شیلات استان ایلام، تعاون و کشاورزی، سال ششم، شماره ۲۲، ۷۹-۵۳.
- باقری، ا.، و امامی، ت. (۱۳۹۴). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و کیفیت خدمات تعاونی ها از دیدگاه اعضا (مطالعه موردی تعاونی های تولید کشاورزی شهرستان اردبیل). پایان نامه کارشناسی ارشد. دولتی - وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری - دانشگاه محقق اردبیلی - دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی.
- حیدری ساریان، و.، و زیلایی، گ.ص. (۱۳۹۵). بررسی اثرات سرمایه اجتماعی در حکمروایی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان اردبیل). پایان نامه کارشناسی ارشد. دولتی - وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری - دانشگاه محقق اردبیلی - دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- رستم علی زاده، و.، و فیروزآبادی، س.ا. (۱۳۹۰). نقش سرمایه اجتماعی در شکل گیری نهادهای پایدار مهاجرین انجمن های زادگاهی به عنوان نهادهایی نو برای توسعه روستایی، *مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران*، سال چهارم، شماره اول.

- Multidisciplinary Journal of Tourism, No. 7: 339-349.
- Reeder, R.J., Brown, D.M., (2005), "Recreation, tourism, and rural wellbeing", United States Department of Agriculture Economic Research Report Number 7, on line: <http://www.ers.usda.gov/publications/err7> (April 2005).
- Salehi S. (2008), A Study of Factors Underpinning Environmental Attitudes and Behaviours. UK, The University of Leeds.
- Selfa, T., Jussaume, R., Winter, M. (2007). Envisioning agricultural sustainability from field to plate: comparing producer and consumer attitudes and practices toward environmentally friendly food and Washington state, USA. *Journal of Rural Studies*.
- Sözbilir, F. (2018). The interaction between social capital, creativity and efficiency in organizations. *Thinking Skills and Creativity*, 27: 92-100.
- Sukidjo, F. Muhson, A. & Mostafa, S. (2014) "Strategy of Developing Social Capital for the Attainment of Food Security for Poor Households in the Province of the Yogyakarta Special Region", *Asian Journal of Social Sciences & Humanities*, 3(2): 105-117.
- Wuepper, D., & Sauer, J. (2016). Explaining the performance of contract farming in Ghana: The role of self-efficacy and social capital. *Food Policy*, 62: 11-27.
- Zhang, L. (2007). Social Capital Accumulation, Business Governance, and Enterprise Performance: a Structural-equation-model Approach, Thesis (M.Phil.), Hong Kong University of Science and Technology, Appears in Collections: SOSC Master Theses, available on: <http://hdl.handle.net/1783.1/5566>.
- Zhoua, J., Liub, Q., & Lianga, O. (2018). Cooperative membership, social capital, and chemical input use: Evidence from China. *Land Use Policy*, 70: 394-401.
- Zikargae, M.H., Woldearegay, A.G., and Skjerdal, T. (2022). Empowering rural behaviour for a sustainable tomato?, *Food Quality and Preference*, 90: 104175.
- Chen, T. & Turner, J. (2014) "Extending Social Security Coverage to the Rural Sector in China", *International Social Security Review*, 67 (1):49-70.
- Dunlap, R. E., and Van Liere, K. D. (1992). The New Environmental Paradigm: A proposed Measuring Instrument and Preliminary Results. *Journal of Environmental Education*, 9, 10-19.
- Ficko, A., and Bončina, A. (2019). Public attitudes toward environmental protection in the most developed countries: The Environmental Concern Kuznets Curve theory, *Journal of Environmental Management*, 231: 968-981.
- Gelderman, C.J., Semeijn, J., & Mertschuweit, P.P. (2016). The Impact of Social Capital and Technological Uncertainty on Strategic Performance: The Supplier Perspective. *Journal of Purchasing and Supply Management*, 22(3): 225-234.
- Lee, Y.M. (2011). "Effect of Social Capital of Snack Stall Clusters on Tourist Leisure Involvement Department of Tourism Management", *Pakistan Journal of Statistics*, No. 27: 685- 697.
- Levien, M. (2015). Social Capital as Obstacle to Development: Brokering Land, Norms, and Trust in Rural India. *World Development*, 74: 77-92.
- Moyes, D., Ferri, P., Henderson, F., & Whittam, G. (2015). The stairway to Heaven? The effective use of social capital in new venture creation for a rural business. *Journal of Rural Studies*, 39: 11-21.
- Organizations. *Thinking Skills and Creativity*, 27: 92-100.
- Nahapiet, J. & Ghoshal, S. (1998). Social Capital, Intellectual Capital and The Organizational Advantage". *Academy of management Review*, 23 (2): 242- 262.
- Pongponrat, K., & Chantradoan, N. J. (2013). "Mechanism of Social Capital in Community Tourism Participatory Planning in Samu: Island Thailand", *An International*

community projects in Ethiopia, Heliyon
(8): e09127.

society through non-formal environmental
education: An empirical study of
environment and forest development